

3x3 nometnē Katskilos viesosies prof. Augusts Milts

Šovasar 3x3 nometnē Katskilos (no 12. – 19. aug.) Mutvārdu vēstures ievirzē paredzēta sevišķi bagāta programma, jo visu nedēļu ievirzē piedalīsies Latvijas universitātes lektors, ētikas mācībspēks, Nacionālās mutvārdu vēstures programmas idejiskais vadītājs profesors Augusts Milts un Indianas universitātes profesore, ALAs Mutvārdu vēstures projekta līdzvadītāja Inta Gāle Kārpen-tere. Ievirzi vadīs šo rindu rakstītāja.

Profesors Milts bijis ne tikai Latvijas mutvārdu vēstures programmas vadītājs no tās sākumiem, bet arī darbojas Latvijas Ētikas padomē un Latvijas 50 gadu okupācijas muzeja padomē. Daudz rakstījis gan populārā, gan zinātniskā presē, ir vairāku ētikas grāmatu autors, ļoti iecienīts lektors, bieži intervēts Latvijas populāros preses izdevumos. Šogad viņam tika piešķirts valsts emeritētā zinātnieka nosaukums. Pirmoreiz mums būs iespēja ar viņu iepazīties arī Amerikā.

Viņa un koordinātores Māras Zir-nītes vadībā, ar lielu ārzemju latviešu līdzdalību, Nacionālajā mutvārdu vēstures kolekcijā pašlaik jau atrodas pāri par 1000 dzīvesstāstu audioierakstu, ieskaitot vairāk nekā 100 no Amerikas latviešiem. 30 NMV ierakstu pārskati ir internetā a/s "Dzīvesstāsts" mājaslapā: www.dzivesstasts.lv. Ir notikušas 5 mutvārdu vēstures vākšanas ekspedīcijas Latvijas laukos ar talcinieku darbaspēku un Amerikas latviešu finansiālo atbalstu. Nākamgad Latvijā paredzēta starptautiska konference par latviešu dzīvesstāstiem.

Ievirzē 3x3 nometnē prof. Milts apskatīs vairākus tematus: 1) vērtības dzīvesstāstos, kā tās attīstījās uz padomju ideoloģijas fona un "kādu vietu tās ieņems Latvijas globālizācijas procesā"; 2) paradokss (no grieķu *paradoxos* – negaidīts), it kā pretrunīgas situācijas, negaidīti rezultāti dzīvesstāstos; 3) humors un nopietnība dzīvesstāstos, kā humors tiek lietots grūtās situācijās.

Par humoru padomju apstākļos prof. Milts raksta: "Jebkurā totalitārā sabiedrībā nopietnība ir nāvīgi nopietna. Padomju totalitārās sistēmas laikā bija populāra anekdote. Jautā: 'Vai par politiskām anekdotēm honorāru arī maksā?' Atbild: 'Jā, no viena gada līdz mūža ieslodzījumam.' Interesanti, ka tieši Sta-lina un Brežņeva valdīšanas laikā vi-sā Padomju Savienībā, bet it īpaši okupētajās valstīs, bija sevišķi attīstī-ta anekdošu kultūra. Uzticamu radu un draugu saietos populāra bija Brežņeva runas atdarināšana ar sa-sveicināšanos un pateikšanos, nola-sot no papīra, ar komisku pārteik-šanos. Citi atzīst, ka nāves nometnēs palīdzēja izdzīvot humora izjūta. Humora dziedinošā roka ļauj panest dzīves pārvērtības. Tas attīsta mēra sajūtu, atklāj, ka pārspīlētā nopietnī-bā slēpjas smieklīgums. Cik smiek-līgs kļuva Arvids Pelše, karodams pret Ligo svētkiem un Jāņu dienas atzīmēšanu! Tad tautā jāpogas joko-joties sāka saukt par pelšenēm vai

pelšogām, jāntārpiņu – par pelšulīti."

Apskatot paradoksu dzīvesstāstos, prof. Milts vēlas iesaistīt ievirzes un nometnes dalībniekus. "Paradoksāli var būt atsevišķi notikumi, fakti. Tie, kas bijuši karā, atradušies nāves nometnēs, paši dažkārt brīnās, kā pali-kuši dzīvi. Ja 3x3 nometnes laikā katrs dalībnieks atcerētos un pastās-tītu kādu notikumu, par ko var teikt *neticami, bet tomēr fakts*, tad izveido-tos vesela paradoksu panorāma. Arī audzināšana var būt paradoksiem bagāta. Īpaši cilvēku dzīvesstāstos tiek izteikta pateicība tiem, kas no mazām dienām pieradinājuši pārva-rēt grūtības. Kāds Sēlijas iedzīvotājs pateicas stingrajiem skolotājiem, jo bez viņiem "mēs būtu izlaidušies kā sviests uz karstas pannas". Paradok-sāli ir arī tas, ka viens un tas pats faktors, dzīves šķērslis vienā cilvēkā rada papildu enerģiju, lai no nelai-mēm izkultos, turpretī citā – bezcerī-bu, vaimanas. Interesanti būtu sa-līdzināt, kā līdzīgās situācijās izturas cilvēki Amerikā un kā Latvijā, cik daudz vaimanā un cik daudz smejas, cik izmanto humoru."

Plašs ir prof. Milta temats par vē-rtībām – vērtības kā cilvēku un sociā-lo grupu attieksmju, interešu paudē-jas; materiālo un garīgo vērtību no-zīmīgums, prioritāte un kā šī izvērtē-šana attīstās tagadējā Rietumu pa-saules iespaidotā Latvijā; latviešu vērtību maiņas Latvijā un citur pa-saulē 20. gadsimtā; prognōze par vē-rtību attīstību 21. gadsimtā.

Tā kā prof. Milts ir dzimis latga-lietis un brīvi pārvalda latgaļu izlok-sni, Latgaliešu dienā nometnē viņš pastāstīs par latgaliešu raksturu, sniegs piemērus no viņu humora, dzejas un literatūras.

Prof. Kārpen-tere piedalīsies no-metnē pēdējās divās dienās un stāstīs par savu pieeju mutvārdu vēsturei un intervēšanai, koncentrējoties uz savām pēdējo gadu intervijām ar Brazīlijas latviešiem. Kā viņi atšķiras no Amerikas latviešu sabiedrības, kas mums ir kopējs, kā viņi ir patu-rējuši savu latvisko seju, kāda ir viņu nākotne?

Ievirzes vadītāja pastāstīs par mut-vārdu vēstures vākšanas ekspedīci-jām š.g. jūlijā Liepājā un Ventspilī un iepazīstinās ar dažiem šī gada ekspe-dīcijās ierakstītiem dzīvesstāstiem.

Ievirzes dalībniekiem būs iespēja pašiem intervēt, kā arī ierakstīt sa-vus stāstus audiolentēs. Ja būs inte-rese un laiks atļaus, noskatīsīmies vairākus video ierakstus un filmas. Dalībnieki varēs iegādāties Latvijas mutvārdu vēstures grāmatu "Spogu-lis", kas iznāca Latvijā šī gada sā-kumā.

Nometne notiks no 12.-19. augustam. Papildus informācija pie nometnes vadītājas Ingridas Jansones (908-852-0258 vai ibjansons@netscape.net) vai internetā: www.nydraudze.org Pietei-kuma anketas nosūtāmas Intai Grundei, 2165 Keiper Road, Quakertown, PA 18951, tel.: 215-541-1433.

Dr. MAIJA HINKLE